





HEIDE HATRY

MÄTÄNEVÄN LIHAN TULKKI

YKSI PAHIMMISTA PELOISTANI ON TOTEUTUNUT: GALLERIATILASSA, TEURASTAJAN KYLMÄLLÄ TERÄSPÖYDÄLLÄ, MAKAA KUOLLEEN NAISEN MÄTÄNEVÄ RUUMIS.

HEITÄ ON ENEMMÄNKIN, VALOKUVISSA, SEINÄT TÄYNNÄ. HE OVAT KAMMOTTAVIA JA NÄYTTÄVÄT SAMALLA SILTÄ KUIN KAUNEUDEN IKIAIKAINEN OLEMUS OLISI LASKEUTUNUT LEPÄÄMÄÄN HEIDÄN KALPEILLE KASVOILLEEN. NIILLÄ JOIDEN RUUMIS EI OLE OLLUT HAJOAMISEN TILASSA VIELÄ KOVIN PITKÄÄN, ON YHÄ TALLELLA SUURET RUSKEAT SILMÄT, JOIDEN SYVYYS HÄTKÄHDYTTÄÄ.

TEKSTI | ANITA SEPPÄ
TEOSKUVAT © HEIDE HATRY



YLÄPUOLELLA | MILLET, 200X
VIEREISELLÄ SIVULLA | DECAYED WOMAN, 200X
EDELLEISELLÄ AUKEAMALLA | ALLEN, 200X



Nämä naiset ovat nukkeja, äitejä, rock-tähtiä, taviksia, huoria ja kaltoinkohdeltuja enkeleitä. He pursuavat silikonista muotojen runsautta ja erittävät makaaberia löyhkää. He ovat rotunaisten ja zombien seksikiöitä joiden sielu karkailee katseen alla, kuin virtsa.

Ruumiiden taiteellinen äiti ja demiurgi **Heide Hatry** (1965) on Yhdysvalloissa työskentelevä saksalainen taiteilija, joka on kuohtanut taideyleisöä jo pitkään lihateoksillaan. Erityisesti teurastajan pöydälle päätyneet *Decayed Woman* järkytti monia – ymmärrettävästi – mädäntyessään viime keväänä New Yorkissa sijaitsevan **Pierre Menardin** galleriassa sietämättömän hajuhaitan saattamana.

Pöydällä ei sentään maannut ihkaoikea naisen ruumis, vaan savesta valetun muotin päälle kursottu sianliha ja -nahka, joka muistutti kovasti naista. Valokuvatut kuolleet oli valmistettu samalla menetelmällä: Hatry leikkeli ja ompeli heidät kokoon sianlihasta ja nahasta, asetteli huulten paikalle raakaa lihaa sensuellin vaikutelman aikaansaamiseksi ja upotti kasvoihin syväruskeat siansilmät.

Kuten naisten iästä, pukeutumisesta ja ulkonäöstä voi päätellä, he eivät kuolleet vanhuuteen, vaan pikemminkin väkivallan tai jonkin muun onnettoman tapahtuman seurauksena. Rakentaessaan näyttelyä Hatry pyysi ihailemiaan naiskirjailijoita hengittämään elämän näihin tyhjenneisiin ihmiskuoriin. Lopputuloksena syntyi kuolleita naisia esittävä valokuvasarja, jossa jokaiseen naishahmoon on liitetty fiktiivinen elämäntarina.

Hatry kuvailee hanketta nettisivuillaan näin: “Pyysin ihailemiai naiskirjoittajia valitsemaan yhden naisistani ja luomaan hänelle elämän. ... Ottaen huomioon, että kuvissani näkyy taatusti naisten elämäkokemusta värittävä väkivalta, oletin tekstien käsittelevän kipua, hyväksikäyttöä, yksinäisyyttä, hulluutta, väkivaltaa ja kuolemaa jne., joskin pidin mahdollisena myös sitä, että kirjoittajat yhdistäisivät kuvat esimerkiksi kauneuteen, rakkauteen, äitiyteen, ikääntymiseen, kauneusleikkauksiin ja erinäisiin muihin teemoihin.” >>



Sikanaisen mätänemisprosessin esille asettaminen taiteena oli monellakin tapaa äärimmäinen teko, joka otettiin vastaan risti-riitaisin tuntein. Modernin taiteen näkökulmasta Hatryn taidetta ei kuitenkaan ole vaikeaa ymmärtää: se voidaan liittää jo ainakin sata vuotta vanhaan abjektitaiteen perintöön. Tämän taidesuuntauksen tunnetuimpiin moderneihin kehittäjiin lukeutuvat muun muassa *Julmuuden teatterin* 1920- ja 30-luvuilla luonut **Antonin Artaud** sekä *Wienin Aktionisteihin* kuuluneet herrat **Hermann Nitsch**, **Gunter Brus**, **Otto Muehl** ja **Francis Bacon**, joille veren, raa'an lihan ja omien ulosteiden taiteellinen hyödyntäminen, jopa syöminen, oli tuttua puuhaa 1960-luvulla.

Myös performanssitaide on toiminut jo pitkään abjektitaiteen näyttämönä, ovatpa asialla touhunneet **Carolee Schneemannin** ja **Mary Kellyn** kaltaiset radikaalit feministit tai **Genesis P. Orridge** ja **GG Allin**, jotka hyödynsivät raa'an lihan, ruumiin nesteiden ja ulosteiden lisäksi muun muassa sarjamurhaajia, kaasukammioita ja pornografiaa taiteellisen innoituksensa lähteinä.

Mihin abjektitaide sitten pyrkii ja miksi se haluaa korvata ylevän, kauneuden ja harmonian klassiset ihanteet inhoa ja kuvotusta herättävillä teoilla? Ja mitä abjekti tarkkaan ottaen tarkoittaa? Antonin Artaud toteaa: "Teatteria ei ole mahdollista tehdä ilman että jokaisen esityksen taustalla vaikuttaa julmuuden elementti". Puhe julmuudesta ei tarkoita tässä yhteydessä väkivaltaa vaan pikemminkin näyttelijöiltä edellytettyä kykyä riisua julmasti kasvoiltaan kaikki sovinnaisuuden naamiot ja näyttää yleisölle totuus jota he eivät halua nähdä.

Teatterintekemistä hallitsi Artaudin mukaan liiaksi teksti. Julmuuden teatterin tavoitteena oli asettaa sen tilalle uudenlainen ilmauksellinen välitila, jossa esitys saattoi rakentua yhtäaikaaisesti omalaatuisesta kielellisestä ilmaisusta sekä fyysisten eleiden synnyttämästä mielen liikehdinnästä. Artaud uskoi, että taiteessa ilmenevä henkisyys oli itse asiassa fyysisen ilmauksen aikaansaamaa. Tämän vuoksi "totuuden" näyttäminen edellytti uusia, huomattavasti aiempaa julmempia taiteellisia keinoja. Näiden ajatusten myöhempiä sovellutuksia ovat Suomessa olleet esimerkiksi Jouko Turkan ja Jumalan teatterin monet tempaukset. >>





GEORGE, 200X



CURATOR HEIDE HATRY WITH BETTY HIRST'S SCULPTURE, 200X

Abjekti (lat. *abjectio* eli ulosheitto) voidaan suomentaa hieman yksinkertaistaen alhaiseksi ja inhottavaksi kokemukseksi tai olioksi, joka ei jäsenny osaksi kulttuurista Järjestystä ja tulee siksi torjutuksi. Ajatus on vanha: jo Mooses puhuu Raamatussa omalla tavallaan abjekteista kieltäessään ihmisiä syömästä epäpuhtaita eläimiä, esimerkiksi sikaa, jossa sekoittuu eri eläinlajien ominaisuuksia (sorkat omaava eläin, joka ei kuitenkaan ole märehittäjä). Samasta syystä juutalaisissa ja islaminuskoisissa kulttuureissa ei ole edelleenkään sallittua syödä sianlihaa: sika on näissä uskonnoissa niin voimakkaasti abjektiksi määritelty eläin, ettei se kelpaa edes ruoaksi.

Psykoanalyttinen teoria tapaa nykyään liittää abjektin käsitteen myös naisen ruumiillisuuteen ja seksuaalisuuteen. Kuten tunnettu psykoanalyttikko ja filosofi Julia Kristeva toteaa, erilaiset kulttuuriset abjektit näyttäytyvät meille hieman samaan tapaan kuin äidin ruumis pienelle lapselle: kokemus on yhtäaikaaisesti kauhistuttava ja kiehtova. Pelkäämme abjektia, koska suhteemme siihen on epäselvä, koska abjekti sijaitsee aina rajalla: se on melkein jotakin, mutta ei kuitenkaan ole, melkein osa meitä itseämme, melkein subjekti ja melkein objekti, jotakin jota me – tai sivilisaatio jossa me elämme

– emme täysin hallitse. Tämän vuoksi torjumme abjektin ja halveksimme sitä. Kristevan mukaan tästä torjunnasta alkaa myös yksilöllinen identiteettityömme, joka opettaa meidät sanomaan: olen Minä, koska en ole tuo abjekti, enkä tuo..

Monien abjektitaiteilijoiden tavoin Heide Hatry pyrkii ilmiselvästi provosoimaan taideyleisöä miettimään omia kulttuurisia abjektejaan. Asettaessaan esille inhoa ja kuvotusta herättävän mätänevän sikanaisen lihan Hatry tuntuu kysyvän, minkälainen on se oikea todellisuus, jonka puitteissa nainen elää elämänsä? Onko naisen ja sian ruumis yhtäläinen halveksunnan kohde kulttuurissamme, kuten parisuhdeväkivaltatilastoista sekä kauneusleikkausten ja pornoteollisuuden huihasta suosiosta voisi päätellä?

Ja vielä: olisiko meidän aika luopua viimeinkin kauniista alastomista naisista taiteen kohteina – heitä viuhahtelee esimerkiksi nykyvalokuvassa yhä pilvin pimein – ja suostua kohtaamaan todellisuus: naisenkin kauneus katoaa ja ennen pitkää se makaa päatepysäkillään mätänevä lihana, joka jättää meidät yhtä varmasti kuin ajan heiluri ei lakkaa liikkumasta? >>



BETTY HIRST: UTOPIA, 200X



BETTY HIRST: HOMMAGE Á MERET OPPENHEIMER, 200X

Rakentaessaan kovia kokeneille naisilleen ruumiin ja silmät nimenomaisesti sian osista, Hatry ravistelee myös kaikkiin suuriin uskontoihin liittyviä tabuja. Siasta tehty kuollut nainen on suurimmalle osalle maapallon väestöä absoluuttinen kulttuurinen abjekti, äärimmäisin toinen, jonka näkeminen välittää hermosäikeille, muistin keskuksille ja käsitteitä jauhaville aivoille taatus-ti erilaista dataa kuin mitä klassisen estetiikan ja kauniin taiteen ylevät kohteet ovat tavanneet tehdä.

Tällä tasolla Heide Hatryn taidetta voi pitää syvästi epähumanistisena: se ei laula ylistystä ihmislajin yliveraisuudelle, ylevyydelle tai kauneudelle, vaan tutkii pikemminkin luonnollista olemassaoloamme kaikkein mustimman realismin keinoin.

Tämä realismi on toki liioiteltua ja provosoivaa, mutta siinä mielessä totta, että se saa meidät muistamaan – yhteiskunnallisen todellisuuden ohella – myös ne aamuiset hetket peilin edessä, jolloin puuteria ja luomiväriä ei ole vielä ehditty levittää, ja jolloin

fyysisen elämämme väijäämättömästi lähestyvä päätepysäkki välähtää hetken katseemme alla.

Heads and Tales näyttelyä edeltäneessä lihataiteilijoiden ryhmänäyttelyssä *Meat After Meat Joy* (2008) – jossa Hatry toimi sekä kuraattorina että taiteilijana – oli esillä myös muita ajankohtaisesti haastavia teemoja. Hatry esitteli tässä yhteydessä **Betty Hirstin** salanimellä mm. lihasta ja läskistä valmistetun Yhdysvaltojen lipun, joka oli suljettava avajaisten jälkeen lasin alle hajuhaitan ja matojen vuoksi, sekä abjektitaiteen kuningattarelle **Meret Oppenheimille** omistetun pekoni-kahvikupposen *Hommage Á Meret Oppenheimer*.

Samaisessa lihataideshowssa Hatry näytti taiteen ystäville myös omalla nimellään signeerattuja otoksia teurastamolla roikkuvista ruhoista, jotka olivat aloittaneet viimeisen matkansa kohti jonkun ruokapöytää. >>









DEAD ?, 200X

Näyttelyn nimivalinnalla Hatry halusi osoittaa kunniaa myös toista feministisen taiteen pioneeria **Carolee Schneemannia** kohtaan, jonka vuonna 1964 esittämä orgastinen *Meat Joy* lukeutuu nykyään performanssitaiteen klassikoihin. Kyseisessä teoksessa esiintyvät naiset ja miehet uhkuivat aikanaan ekstaattista elämäntuntoa ryömiessään ja pyöriessään uimapuvuissa lattialla raa'an lihan, kanojen, makkaroiden, märän maalin, läpinäkyvän muovin, paperinsilpun ja muun "taiteellisen materiaalin" seassa.

Heide Hatryn ja kumppaneiden taiteessa, viisikymmentä vuotta myöhemmin, lihan ja ekstaattisen hengen syke on sammunut, kuten näyttelyn nimikin jo vihjaa. Jäljellä on iloton liha viimeisellä asemallaan: liha mätänevänä massana, josta taiteilijat muotoilevat hyötyesineitä (vessanpönttö, tuoli, kahvikuppi, makkarapötkö) ja turhuustarvikkeita (mekkoja, muotokuvia, veistoksia). Liha, joka tekee mahdolliseksi ajattelun ja tunteet, rakkauden ja väkivallan, elämän. Liha, jota yhteiskunta palvoo – treenattuna, oikein esiinpantuna, meikattuna, tarpeeksi halvalla myytyinä – ja jota se samanaikaisesti kammoaa enemmän kuin mitään muuta, eritoten havaitessaan, että liha on lakannut sykkimästä ja alkaa mädäntyä. >>

Lihaan liittyvät kulttuuriset tabut ja syvät ristiriidat nousivat näyttävästi esiin myös tämän näyttelyn vastaanotossa. Monet kävijöistä eivät suostuneet pitämään näkemäänsä taiteena lainkaan. Meat after Meat Joyn taiteilijoita myös paheksuttiin avoimesti julkisuudessa. Näyttävimmän tähän sodankäyntiin osallistui Yhdysvaltalainen eläintensuojeluyhdistys PETA (People for the Ethical Treatment of Animals), joka vaati näyttelyn enenaikaista sulkemista eläimille aiheutetun turhan kärsimyksen vuoksi.

Julkisessa vetoomuksessaan PETA samaisti lihataiteilijoiden touhut Uhrilampaassa esiintyvän sarjamurhaajan, Kannibaali-Hannibaalin toimintaan tähän tapaan: Lihassa on mahdotonta nähdä mitään 'taiteellista' tai 'ilahduttavaa', ellet sitten satu olemaan Hannibal Lecter... Jos ihmisiä ei saa tappaakaan taidenäyttelyä varten, ei eläimiäkään pitäisi saada.

Taiteilijat olivat arvatenkin eri mieltä. Kuten lehdistötiedotteessa todettiin, heille näyttely tarjosi mahdollisuuden esitellä moniulotteisesti lihan ja ihmisruumiin paradoksaalista suhdetta ja tutkia lihaa myös taiteellisena materiaalina. Myös eläinten

lihan tunteeton käsittely ja taloudellinen hyödyntäminen yhteiskunnassamme kiinnosti monia näyttelyyn osallistuneita taiteilijoita.

Adam Brandejs yhdisti taideteostensa eettiset ydinkysymykset myös kolmannen maailman ja lapsityövoiman hyväksikäyttöön. Brandejs toteaa motoroidusta "Niken" lihaleikkuristaan seuraavaa: "Jos lihan käyttö teoksessa häiritsee sinua, niin todellisuus johon se viittaa häiritsisi varmasti vieläkin enemmän – jos vain suostuisimme avaamaan näkökenttäämme sen verran että näkisimme sen. Me elämme kulttuurissa, joka välttää näkemästä mitä se tekee itselleen ja toisille, me mieluummin välttelemme kuin käsittelemme kysymystä, millainen on se todellisuus, jonka me olemme luoneet ... Taideteokseni pyrkii viime kädessä kommentoimaan tätä yksinkertaista havaintoa."

Lihataide on siis sananmukaisesti vaarallista taidetta: se haastaa meidät pohtimaan inhimillistä luontoamme ja sen pimeää kääntöpuolta. **TD**

Heide Hatryn tulevia näyttelyitä:

Heads and Tales, Freies Museum Berlin, 19.11 - 8.12. 2009.

Indomitable Women, CCCB (Contemporari Culture Center of Barcelona) and the Auditorium of Fundació Miró.
10th edition of the BAC, Barcelona Contemporari Art Festival, joulukuu 09 - tammukuu 2010.

Heads and Tales, Galería TRIBECA, Madrid, 11.2. - 11.3. 2010.





YLÄPUOLELLA | WEXLER, 200X
VIEREISELLÄ SIVULLA | FLAG, 200X